

15-18 Yaş Voleybolcuların Rol Karmaşası Algıları

Ümit Aydın*, Gül Eda Burmaoğlu**

Makale Geliş Tarihi: 27/06/2018

Makale Kabul Tarihi: 02/11/2018

Öz

Bu araştırmanın amacı, genç voleybolcuların hücum ve savunmada yaşadıkları rol karmaşalarının algılanmasını çeşitli değişkenlere göre araştırmak ve bu rol karmaşasının demografik özelliklere göre sporcuları nasıl etkilediğini test etmektir. Araştırma Galatasaray, Fenerbahçe ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nde oynayan sporcular arasından rastgele yöntemlerle seçilmiş 56'sı erkek/69'u kadın sporcuyla gerçekleştirildi. Araştırmada Beauchamp, ve ark.(2002) tarafından geliştirilen "rol karmaşası ölçeği" Türkçe'ye uyarlanarak kullanıldı. Veriler SPSS 19.0 istatistik programında Mann-Whitney-U ve Kruskal Wallis-H testleri ile analiz edildi. Araştırma sonucunda; erkeklerin "rol sorumluluklarının kapsamıyla ilgili belirsizlikler" konusunda kadınlardan daha fazla rol belirsizliği yaşadığı, yaşın rol belirsizliği üzerine etkisi olmadığı, as oyuncuların yedek oyunculara göre daha fazla rol belirsizliği yaşadığı ve pasör çaprazı oyuncuların diğerlerine göre daha fazla rol belirsizliği yaşadığı sonuçlarına ulaşıldı.

Anahtar Kelimeler: Rol belirsizliği, rol karmaşası, rol memnuniyeti, spor

Role Ambiguity Perceptions of Volleyball Players Between Ages 15-18

Abstract

The aim of this research is to investigate the perception of the role ambiguities of young volleyball players in offense and defence according to various variables and to test how the role ambiguity affects the athletes according to their demographic characteristics. The research was carried out in Galatasaray, Fenerbahçe, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Spor with 56 male and 69 female athletes selected randomly. In the study, the "role complexity scale" developed by Beauchamp et al. (2002) was adapted to Turkish. The data were analysed through the Mann-Whitney-U and Kruskal Wallis-H tests in the SPSS 19.0 statistical program. As a result of the research, it has been found that men have more role ambiguity about the "uncertainties regarding the scope of role responsibilities" than women, age has no effect on the ambiguity of the role, the athletes have more role ambiguity than the substitute players and that the transposers have more role ambiguity than others.

Keywords: Role ambiguity, role satisfaction, role uncertainty, sport

*Kadıköy Anadolu Lisesi ve Maarif Koleji, İstanbul, Türkiye

**Atatürk Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Spor Yöneticiliği ABD, Erzurum, Türkiye, gboglu@atauni.edu.tr ORCID: 0000-0003-3605-6412

Giriş

Amerikalı antropolog Ralp Linton (1946) ‘ROL’ terimini sosyal bilimler literatürüne kazandıran kişidir. Linton, rol kavramını statü ile bağdaştırarak, rolü ‘statünün dinamik yönü’ olarak açıklamış ve “ferdin örgütsel düzlemdeki statüsünün belirlendiği hak ve sorumlulukların toplamı” olarak ifade etmiştir (Kılınç, 1988a, s. 103-104; Erdoğan, 1994, s. 84). Rol, bir sporcunun bulunduğu görevi yerinde gerçekleştirmek durumunda olduğu ve kendisinden beklenen davranışlar dizisidir. Ancak saha içinde her zaman beklenen davranışlar gerçekleşmez, rolü gerçekleştirme durumunda olanlar farklı nedenlerle rol önceliklerine karar verip rollerini yerine getiremediklerinde rol çatışması, gerçekleştirmeleri beklenen role yönelik yeterli bilgiye sahip olmadıklarında rol belirsizliği ortaya çıkmaktadır. Konu ile ilgili olarak yapılan alan çalışmaları, yüksek düzeyde yaşanan rol çatışması ve rol belirsizliğinin stres, huzursuzluk, korku ve düşmanlık duygularını artırdığını, iş doyumunu ve kendine güveni azalttığını ve takım performansının azalmasına neden olduğunu göstermektedir (Çimen, 2000).

Kişinin ne yapması gerektiğini bilmemesi demek olan rol belirsizliğine ilişkin, literatürde çeşitli tanımlamaların yapıldığı görülmektedir. Rol belirsizliği; ferdin görevini icra etmek için gereken yeterli bilgiden yoksun olması ve rol kümesinin kendisinden istenilenleri tam olarak bilememesi sebebiyle rolle ilgili olarak ne yapacağını anlamaması durumudur (Walker, 1975; Sager, 1994; Erkenekli, 2000, s. 41; Katz ve Kahn, 1977, s. 215). Hellriegel ve diğerlerine (1992) göre rol belirsizliği, bireyin sorumluluğunun gerekleri konusunda net ve tutarlı bilgiye sahip olmadığını algılamasıdır. Robbit ve diğerlerine göre (1978) ise; odak rol yükümlüsünün rolü ile ilgili beklentileri algılamadaki yetersizliğidir (Yalçın, 1995). Katz ve Kahn’a (1977) ait olan tanıma göre rol çatışması; “aynı anda iki ya da daha fazla rol gönderiminin, birine uymanın diğerine uymayı zorlaştıracak şekilde ortaya çıkmasıdır”. Söz konusu bekleyişler birbirinden farklıdır. Rizzo ve diğerleri (1970) rol çatışmasını, rol gereklerinin uygun olup olmaması yönünden ele almışlardır. Bu durumda bağdaşır olma, rol performansını etkileyen durum ve standartlarla bağlantılı olarak değerlendirilmiştir. Rol kuramına göre, rol çatışması durumunda kişinin stres yaşaması, doyumsuz olması ve görel olarak daha az etkin performans göstermesi söz konusudur. Bu anlamda rol çatışması, bireyin doyumunu ve örgütsel etkinliği azaltan bir süreç olarak ifade edilebilmektedir (Rizzo vd., 1970). Kazmier’e (1979) göre de, içinde bulunulan durumun niteliği ve kişilerin kişilikleri, rol çatışmasının düzeyini belirleyen iki etmendir. Durum açısından, uzlaşmayan beklentiler ne kadar zorlanırsa, rol çatışması da o ölçüde artmaktadır. Kişilik açısından ise, birey kimi rol beklentilerinden vazgeçtiği ölçüde rol çatışmasının şiddeti de azalmaktadır (Savcı-Gökgöz, 1995).

Rol karmaşası ile rol belirsizliğinin, performans ve memnuniyetsizlik ile ilişkilerini araştırmak için şimdiye kadar çeşitli incelemeler yapılmıştır. Bu stres çeşidinin düşük bireysel ve takım performansına ve memnuniyetsizliğine yol açabilme ihtimali özellikle rol düzenlemesi, rol analizi ve rol değerlemesi faaliyetleri için önemli bir girdi oluşturmaktadır. Ayrıca, çalışanların performans düzeyini yükseltebilmek ve rol tatminsizliği sonucu ortaya çıkan bireysel ve takım performansının negatif olması takımların ana problemlerinden birini oluşturmaktadır. Bu araştırmanın amacı; İstanbul'da mücadele eden Seri A genç voleybol takımlarından Galatasaray, Fenerbahçe ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi spor takımlarında oynayan, 15-18 yaş aralığındaki genç erkek-kız voleybol sporcularında rol karmaşasının algılanmasının araştırılmasını saptayarak, alt boyutları ile rol çatışması ve belirsizliği arasındaki ilişkileri belirlemektir.

Yöntem

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini; İstanbul ilinde Seri-A grubunda mücadele eden Galatasaray, Fenerbahçe ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi spor takımlarında oynayan voleybol sporcuları oluştururken; örneklem grubunu ise bu takımların 15-18 yaş kategorilerinde forma giyen 55'i erkek, 70'i kadın olmak üzere toplamda 125 kişi oluşturmuştur.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada sporcuların rol karmaşası algılarını ölçmek için Beauchamp, Bray, Eys ve Carron (2002) tarafından geliştirilen 20 hücum ve 20 savunma alanları olmak üzere toplam 40 soru ve 4 alt boyuttan oluşan "Rol Karmaşası" ölçeği kullanılmıştır. Ölçek alan uzmanları ve dil editörleri tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. Ölçek 9'lu likert tipi ölçek olup, Tamamen katılıyorum (9 puan), Hiç katılmıyorum (1 puan) arasında dokuzdan bire doğru seçeneklerin olduğu, her bir faktör 5 soru ve minimum 5 maksimum 45 puan aralığında puanlamaya sahiptir. Genel rol belirsizliği ise hücum ve savunma için ayrı ayrı 20 ile 180 puan aralığındadır. Ölçeğin güvenilirlik analizi sonucu Cronbach's Alpha değerleri hücumda 0.765 savunmada ise 0.804 olarak yüksek düzeyde güvenilir olarak tespit edildi.

Veri Analizi

Elde edilen veriler SPSS 19.0 istatistik paket programında analiz edildi. Katılımcıların demografik özelliklerini belirlemek için frekans-yüzde hesaplaması ile ölçeğe ait tanımlayıcı istatistikler yapıldı. Veri setinin normal dağılım göstermemesinden dolayı ikili grup karşılaştırmalarında Mann-Whitney-U, çoklu grup karşılaştırmalarında ise

Kruskal Wallis-H testi ile istatistiksel anlamlılık tespit edilen çoklu gruplara ikili gruplar halinde Mann-Whitney-U testleri yapıldı. Sonuçlar 0.05 anlamlılık düzeyine göre yorumlandı.

Bulgular ve Yorum

Tablo 1.
Voleybolcuların Cinsiyet, Yaş, Oyuna Başlama Şekli ve Oyundaki Pozisyonlarına Göre Dağılımları

Değişken	Grup	f	%
Cinsiyet	Erkek	56	44.8
	Kadın	69	55.2
Yaş	15 Yaş	37	29.6
	16 Yaş	38	30.4
	17 Yaş	24	19.2
	18 Yaş	26	20.8
Oyuna Başlama Şekli	As Oyuncu	91	72.8
	Yedek Oyuncu	34	27.2
Oyundaki Pozisyon	Pasör Çaprazı	25	20
	Smaçör	39	31.2
	Pasör	25	20
	Orta Oyuncu	36	28.8
Toplam		125	100

Tablo 2.
Voleybolcuların Hücumda Cinsiyetlerine Göre Rol Belirsizliğinin Mann-Whitney U Testi İle Karşılaştırılması

Faktör	Grup	N	Medyan	Sıra Ortalaması	Z	p
Rol sorumluluklarının kapsamıyla ilgili belirsizlikler	Erkek	56	37	66.93	-1.108	.268
	Kadın	69	36	59.81		
Rol ve sorumlulukların belirsizliği	Erkek	56	37	61.73	-.358	.720
	Kadın	69	37	64.03		
Rol belirsizliğinin değerlendirilmesi	Erkek	56	36	62.49	-.143	.886
	Kadın	69	36	63.41		
Rol belirsizliğinin sonuçları	Erkek	56	36	62.29	-.202	.840
	Kadın	69	36	63.57		
Genel rol belirsizliği	Erkek	56	146	64.27	-.353	.724
	Kadın	69	145	61.97		

Çalışmaya katılan voleybolcuların cinsiyetlerine göre hücumdaki rol belirsizlikleri karşılaştırıldığında, gruplar arasında anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir ($p>0.05$).

Tablo 3.
Voleybolcuların Savunmada Cinsiyetlerine Göre Rol Belirsizliğinin Mann-Whitney U Testi İle Karşılaştırılması

Faktör	Grup	N	Medyan	Sıra Ortalaması	Z	p
Rol sorumluluklarının kapsamıyla ilgili belirsizlikler	Erkek	56	36	54.63	-	.018*
	Kadın	69	37	69.80	2.357	
Rol ve sorumlulukların belirsizliği	Erkek	56	36	57.70	-	.136
	Kadın	69	36	67.30	1.489	
Rol belirsizliğinin değerlendirilmesi	Erkek	56	36.5	61.42	-	.654
	Kadın	69	36	64.28	-.448	
Rol belirsizliğinin sonuçları	Erkek	56	35.5	59.86	-	.371
	Kadın	69	36	65.55	-.895	
Genel rol belirsizliği	Erkek	56	144	57.86	-	.152
	Kadın	69	145	67.17	1.434	

*p<0.05

Çalışmaya katılan voleybolcuların cinsiyetlerine göre savunmadaki rol belirsizlikleri karşılaştırıldığında, kadınların “Rol sorumluluklarının kapsamıyla ilgili belirsizlikler” faktörü sonuçlarının erkeklerden anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 4.
Voleybolcuların Hücumda Oyuna Başlama Şekillerine Göre Rol Belirsizliğinin Mann-Whitney U Testi İle Karşılaştırılması

Faktör	Grup	N	Medyan	Sıra Ortalaması	Z	p
Rol sorumluluklarının kapsamıyla ilgili belirsizlikler	As	91	37	66.65	-1.868	.062
	Yedek	34	35	53.24		
Rol ve sorumlulukların belirsizliği	As	91	37	64.56	-.800	.424
	Yedek	34	36	58.82		
Rol belirsizliğinin değerlendirilmesi	As	91	36	67.23	-2.160	.031*
	Yedek	34	34.5	51.69		
Rol belirsizliğinin sonuçları	As	91	36	68.10	-2.655	.008*
	Yedek	34	34	49.34		
Genel rol belirsizliği	As	91	146	67.65	-2.355	.019*
	Yedek	34	140,5	50.54		

*p<0.05

Çalışmaya katılan voleybolcuların oyuna başlama şekillerine göre hücumdaki rol belirsizlikleri karşılaştırıldığında, as oyuncuların “Rol belirsizliğinin değerlendirilmesi”, “Rol belirsizliğinin sonuçları” ve “Genel rol belirsizliği” faktörü sonuçlarının yedek oyunculardan anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 5.
Voleybolcuların Savunmada Oyuna Başlama Şekillerine Göre Rol Belirsizliğinin Mann-Whitney U Testi İle Karşılaştırılması

Faktör	Grup	N	Medyan	Sıra Ortalaması	Z	p
Rol sorumluluklarının kapsamıyla ilgili belirsizlikler	As	91	37	65.47	-1.261	.207
	Yedek	34	35	56.40		
Rol ve sorumlulukların belirsizliği	As	91	36	67.15	-2.115	.034*
	Yedek	34	35	51.90		
Rol belirsizliğinin değerlendirilmesi	As	91	37	68.05	-2.602	.009*
	Yedek	34	34	49.47		
Rol belirsizliğinin sonuçları	As	91	36	70.02	-3.628	.000*
	Yedek	34	32.5	44.22		
Genel rol belirsizliği	As	91	146	68.37	-2.718	.007*
	Yedek	34	137	48.63		

*p<0.05

Çalışmaya katılan voleybolcuların oyuna başlama şekillerine göre savunmadaki rol belirsizlikleri karşılaştırıldığında, “Rol sorumluluklarının kapsamıyla ilgili belirsizlikler” faktöründe ise gruplar arasında anlamlı bir farkın olmadığı diğer faktörlerde ise as oyuncuların yedek oyunculardan anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 6.
Voleybolcuların hücumda oyundaki pozisyonlarına göre rol belirsizliğinin Mann-Whitney U testi ile karşılaştırılması

Parametre	Grup	N	Medyan	Sıra Ortalaması	X ²	p	Fark Olan Gruplar
Rol sorumluluklarının kapsamıyla ilgili belirsizlikler	Pasör Çaprazı(1)	25	37	77.02	5.282	.152	-
	Smaçör (2)	39	36	58.88			
	Pasör (3)	25	36	56.20			
	Orta Oyuncu (4)	36	37	62.44			
Rol ve sorumlulukların belirsizliği	Pasör Çaprazı(1)	25	37	81.02	8.509	.037*	1-2* 1-3* 1-4* 2-3*
	Smaçör (2)	39	36	61.64			
	Pasör (3)	25	36	55.38			
	Orta Oyuncu (4)	36	36	57.25			
Rol belirsizliğinin değerlendirilmesi	Pasör Çaprazı(1)	25	37	76.34	4.785	.188	-
	Smaçör (2)	39	36	61.04			
	Pasör (3)	25	36	55.56			
	Orta Oyuncu (4)	36	36	61.03			
Rol belirsizliğinin sonuçları	Pasör Çaprazı(1)	25	37	81.98	9.521	.023*	1-2* 1-3*
	Smaçör (2)	39	35	57.59			

	Pasör (3)	25	35	55.28			1-4*
	Orta Oyuncu (4)	36	35.5	61.04			2-3*
	Pasör Çaprazı(1)	25	148	81.44			1-2
Genel rol belirsizliği	Smaçör (2)	39	145	60.24	8.410	.038*	1-3
	Pasör (3)	25	141	55.38			1-4
	Orta Oyuncu (4)	36	144.5	58.47			2-3

*p<0.05

Çalışmaya katılan voleybolcuların oyundaki pozisyonlarına göre hücumdaki rol belirsizlikleri karşılaştırıldığında, rol sorumlulukların kapsamıyla ilgili belirsizlikler alt boyutu, rol ve sorumlulukların belirsizliği alt boyutu, rol belirsizliğinin değerlendirilmesi alt boyutu, rol belirsizliğinin sonuçları alt boyutu, ve genel rol belirsizliği alt boyutlarında “Rol ve sorumlulukların belirsizliği”, “Rol belirsizliğinin sonuçları” ve “Genel rol belirsizliği” faktörlerinde “pasör çaprazı” oynayan voleybolcuların diğerlerinden anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 7.
Voleybolcuların Savunmada Oyundaki Pozisyonlarına Göre Rol Belirsizliğinin Mann-Whitney U Testi İle Karşılaştırılması

Parametre	Grup	N	Medyan	Sıra Ortalaması	X ²	p	Fark Olan Gruplar
Rol sorumluluklarının kapsamıyla ilgili belirsizlikler	Pasör Çaprazı(1)	25	37	66.18	.392	.942	-
	Smaçör (2)	39	37	61.33			
	Pasör (3)	25	36	60.96			
	Orta Oyuncu (4)	36	37	64.01			
Rol ve sorumlulukların belirsizliği	Pasör Çaprazı(1)	25	37	78.88	7.369	.061	-
	Smaçör (2)	39	36	56.60			
	Pasör (3)	25	36	65.96			
	Orta Oyuncu (4)	36	36	56.85			
Rol belirsizliğinin değerlendirilmesi	Pasör Çaprazı(1)	25	37	71.94	2.128	.546	-
	Smaçör (2)	39	36	60.56			
	Pasör (3)	25	36	63.00			
	Orta Oyuncu (4)	36	36	59.43			
Rol belirsizliğinin sonuçları	Pasör Çaprazı(1)	25	37	78.82	9.638	.022*	1-2*
	Smaçör (2)	39	35	58.14			
	Pasör (3)	25	34	49.68			1-3*
	Orta Oyuncu (4)	36	36	66.53			
Genel rol belirsizliği	Pasör Çaprazı(1)	25	146	76.56	4.547	.208	-
	Smaçör (2)	39	144	58.09			

Pasör (3)	25	142	59.60
Orta Oyuncu (4)	36	144	61.26

* $p < 0.05$

Çalışmaya katılan voleybolcuların oyundaki pozisyonlarına göre savunmadaki rol belirsizlikleri karşılaştırıldığında, “Rol belirsizliğinin sonuçları” faktöründe “pasör çaprazı” oynayan voleybolcuların smaçör ve pasörlerden anlamlı derecede yüksek olduğu ($p < 0.05$) görülmektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada genç voleybolcuların çeşitli değişkenlere göre rol belirsizlikleri inceledi. Katılımcıların cinsiyetlerine ilişkin rol belirsizliklerinde hücum esnasında cinsiyetin rol belirsizliğine etkisi görülmedi ($p > 0.05$). Diğer taraftan savunmada katılımcıların cinsiyetlerine ilişkin rol belirsizliklerinde, kadınların “rol sorumluluklarının kapsamıyla ilgili belirsizlikler” faktörünün erkeklerden anlamlı derecede yüksek olduğu ($p < 0.05$), diğer faktörlerde ise gruplar arasında anlamlı bir farkın olmadığı tespit edildi ($p > 0.05$).

Beachuamp’a (2001) göre sporcunun rol memnuniyeti, ilişkilerinden memnun olması, koçluk yapma stili ve cinsiyet gibi faktörleri incelemek de faydalı olacaktır. Bu, koçlara ve sporculara ilişkin öneminin anlaşılmasını sağlar. Fakat beklenmedik bu analizde rol kabulünün sporcu memnuniyetinde önemli bir belirleyici olmadığı görülmüştür. Rol kabulü ve sporcu memnuniyeti arasında verilen yüksek korelasyona dayanarak rol memnuniyeti ile çakışma vardır. Erkek sporcular, bayan sporculara göre verilen rol ve sorumlulukları daha iyi analiz eder ya da bayan sporcular verilen rol ve sorumlulukları erkek sporculara göre daha iyi analiz eder diyemeyiz. Rol algılama analizini, sporcunun karakterine, mental ve zihinsel gelişimine göre yorumlamak daha geçerli sonuç verebilir.

Çalışmaya katılan voleybolcuların oyuna başlama şekillerine göre hücumdaki rol belirsizlikleri karşılaştırıldığında, rol sorumlulukların kapsamıyla ilgili belirsizlikler alt boyutu, rol ve sorumlulukların belirsizliği alt boyutu, rol belirsizliğinin değerlendirilmesi alt boyutu, rol belirsizliğinin sonuçları alt boyutu ve genel rol belirsizliği alt boyutlarında; as oyuncuların “Rol belirsizliğinin değerlendirilmesi”, “Rol belirsizliğinin sonuçları” ve “Genel rol belirsizliği” faktörü sonuçlarının yedek oyuncularından anlamlı derecede yüksek olduğu bulundu.

Çalışmaya katılan voleybolcuların oyuna başlama şekillerine göre savunmadaki rol belirsizlikleri karşılaştırıldığında, rol sorumlulukların kapsamıyla ilgili belirsizlikler alt boyutu, rol ve sorumlulukların belirsizliği alt boyutu, rol belirsizliğinin değerlendirilmesi alt boyutu, rol belirsizliğinin sonuçları alt boyutu ve genel rol

belirsizliği alt boyutlarında; as oyuncuların “Rol ve sorumlulukların belirsizliği, “Rol belirsizliğinin değerlendirilmesi”, “Rol belirsizliğinin sonuçları” ve “Genel rol belirsizliği” faktörü sonuçlarının yedek oyunculardan anlamlı derecede yüksek olduğu görüldü.

Çalışmaya katılan voleybolcuların oyundaki pozisyonlarına göre “rol belirsizliğinin sonuçları” faktöründe “pasör çaprazı” oynayan voleybolcuların diğerlerinden anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edildi. Bu durum için, pasör çaprazı pozisyonunda oynayan sporcuların takımın skor yükünü çekmekle görevli oldukları için, müsabaka motivasyonları yüksek, antrenmandan elde ettikleri verimin fazla, beslenme ve dinlenme bileşenlerine ayırdıkları zamanın düzenli olduğu, ayrıca pasör çaprazı pozisyonunun getirdiği sorumluluğun diğer pozisyonlara göre daha ağır olduğu söylenebilir.

Bahlekeh, ve diğerlerinin (2013), İran basketbol süper ligindeki 11 takımda oynayan 171 erkek basketbol sporcusunu içeren, basketbolcuların rol memnuniyeti ve rolü kabullenme, rol karmaşası ve takım uyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi çalışmalarında, sporculara uygulanan 4 alt ölçekli anket sorularına verilen yanıtların analizindeki sonuçlara göre rol karmaşasının takım uyumunu negatif etkilediğini ve bu olumsuzluğun sporcu memnuniyetine nasıl yansdığı saptanmıştır. Ayrıca rol uyumunun ve rolü benimsemenin takım performansına pozitif etki yaptığı bulgularına ulaşılmıştır.

Eys ve Carron’un (2003), Western Ontario Üniversitesi’nin ragbi takımında oynayan 271 oyuncuyu içeren, spor takımlarındaki, rol etkisi, rol karmaşası, rol performansı arasındaki çok boyutlu ilişkinin incelenmesi çalışmasının sonuçlarına göre, sporculara yapılan 20 ofansif, 20 defansif ve 4 alt ölçeği bulunan rol karmaşası anketine, sporcuların vermiş oldukları yanıtlarda, karmaşanın takım uyumunu ve bağlılığını olumsuz etkilediği görülmüştür.

Riener ve Chelladurai’nin çalışmasındaki elde ettikleri sonuçlardaki gibi, koçlar strateji-taktik seçimi ve geliştirilmesi, insan kaynak kullanımı, gelişim konularında en büyük role sahiptirler. Bu bulgular hem koçlar hem de alandaki antrenörler için de önemlidir. Eğer sporcu memnuniyetinin liderlik yönünün en belirgin belirleyici olduğu düşünülürse sporcunun koç ile olan ilişkisine müdahaleler sporcu memnuniyetini arttırmada en kullanışlı yöntem olabilir. Bununla birlikte koça yardımı olacak ve oyuncunun rolüne duyduğu memnuniyeti artıracak müdahalelerde etkili olabilir. Rol memnuniyeti, sporcu memnuniyetinin ve sporcunun liderliğe olan saygısının en güçlü belirleyicilerinden biridir. Bir sporcu rolünden ne kadar memnun ise liderlikten (antrenörden) de o kadar memnundur, ne kadar rolünden hoşnutsuz ise liderlikten de o kadar hoşnutsuzdur.

Beauchamp'a göre (2001), sporcuların kendilerine verilen rolden tatmin olmaları yaptıkları spordaki antrenör, takım, seyirci, fiziksel koşullar, başarı ve gelir gibi pek çok faktörle ilgilidir. Spor tatmini diğer tatminlerde olduğu gibi zaman içerisinde değişkenlik gösterebilir. Belirli dönemlerde bu tatmin düşebilir belirli dönemlerde artabilir. Takım halindeki başarılar veya bireysel başarılar tatmini artırabilir; aksi durumda başarısızlıklar ise tatmini azaltabilir. Ancak tatmin seviyesinin düşük olması performansı olumsuz etkileyecektir. Spordaki memnuniyet gerçek sportif başarıdan çok daha önemlidir. Eğer bir sporcu kendini memnun hissetmiyorsa bazı faktörler (kapasite, performans, antrenman, antrenör, takım arkadaşları vb.) buna neden olabilir ve bu durumda performans başarı ve spor tatmini muhtemel olmayacaktır. Bunun sonucunda sporcunun performansı düşebilir. Ayrıca daha negatif ve kötümser düşünceye sahip olabilir ve memnuniyette azalma devam edebilir.

Maday (2000), atlet memnuniyeti alanındaki çalışmaları, öncelikle ilgili antrenörlerin liderlik davranışları ile tamamlanmıştır. Koç, liderlik davranışları, başarı belirlenmesi ve sporcuların memnuniyeti önemli rol oynar. Bu değişkenler arasındaki ilişkileri, sporcuların ve takımın performansı açısından oldukça önemlidir. Spordaki memnuniyet ile ilgili olan teoriyi geliştirebilmek için daha kapsamlı araştırmalar gereklidir.

Katz ve Kahn (1977) yaptıkları çalışmada, sporcuların sıklıkla karşılaştıkları rol çatışması ve rol belirsizliğinin, sporcu ve takımlarda stres, huzursuzluk gibi negatif duyguların artmasına neden olduğunu bildirmişlerdir. Bu bağlamda, aynı anda iki ya da daha fazla rol gönderiminin birbiri ile çelişki oluşturacak şekilde üst üste gelmesi olarak ifade edilen rol çatışması ve sporcunun rolünü yerine getirebilmesi için gereken yeterli bilgiden yoksun olması sonucu oluşan rol belirsizliği, takımlarda; performansın düşmesine, strese ve uzun vadede de tükenmişliğe neden olan rol stresi faktörleridir (Kahn, 1964). Bu durumda sporcular, antrenörler ve takım arkadaşlarıyla pozitif olarak referans etkileşiminde bulunamazlar ise rol çatışması, rol belirsizliği ve rol stresi gibi negatif durumlarla karşı karşıya kalmaktadırlar.

Bu çalışmanın sonuçları rol kabulü ve rol memnuniyetinin ayrı bileşenler olarak ölçülmesi gerekliliğini desteklemiştir. Ancak dikkat edilmelidir ki anket soruları doldurulurken sporculara takımdaki rollerini tanımlamaları istenmiştir. Bu subjektif soru dâhilinde oyunculara birçok rol verilmiş ve sporcuların çoğu en rahat ve memnun oldukları rolleri seçmiştir. Gelecekteki araştırmacılar için antrenörün, sporcunun rolünü açıklaması ve sonrasında sporcunun rolü bazında anket sorularına verdiği cevaplar ilginç olacaktır. Bununla birlikte bazı sporcular antrenörün sporcunun kendisi için gördüğü rol konusunu anlamamış olabilir. Bu sporcular kendilerince basit listelenmiş ama açık olan rollere sahip olmak isterler. Tüm bu bilgiler doğrultusunda rol kabulü ve rol memnuniyetinin ayrı ayrı ölçülmesi önemlidir.

Genç voleybolcuların çeşitli değişkenlere göre rol belirsizliklerini incelediğimiz bu çalışmada, erkeklerin “rol sorumluluklarının kapsamıyla ilgili belirsizlikler” konusunda kadınlardan daha fazla rol belirsizliği yaşadığı, yaşın rol belirsizliği üzerine etkisi olmadığı, as oyuncuların yedek oyunculara göre birçok faktörde daha fazla rol belirsizliği yaşadığı ve pasör çaprazı pozisyonunda oynayan oyuncuların diğer pozisyonlarda oynayanlara göre daha fazla rol belirsizliği yaşadığı sonuçlarına ulaşıldı. Araştırmanın farklı branşlarda spor eğitim alan bireyler üzerinde ayrıca farklı yaş gruplarında da gerçekleştirilmesi önerilmektedir.

Kaynakça

- Beauchamp, M.R. & Bray, S.R. (2001). *Role ambiguity and role conflict within interdependent teams*. *Small Group Research*, 32, 133-157.
- Beauchamp, M. R., Bray, S. R., Eys, M. A., & Carron, A. V. (2005). Leadership behaviors and multidimensional role ambiguity perceptions in team sports. *Small Group Research*, 36(1), 5-20.
- Çimen, M. (2000). *Türk Silahlı kuvvetleri sağlık personelinin tükenmişlik, iş doyumu, kuruma bağlılık ve işten ayrılma niyetlerine ilişkin bir alan araştırması* (Yayımlanmamış doktora tezi). T.C. Genelkurmay Başkanlığı Gülhane Askeri Tıp Akademisi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Erdoğan, İ. (1987). *İşletmelerde davranış*. İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi.
- Erkenekli, M. (2000). *Rol çatıması ve rol belirsizliğinin gören tatmini üzerine etkilerinin değerlendirilmesi: uygulamalı bir araştırma* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eys, M.A., Carron, A.V., Bray, S.R. & Beauchamp, S.R. (2003). Role ambiguity and athlete satisfaction. *Journal of Sports Sciences*, 21, 391-401.
- Kahn, R.L., Donald, M.Wolfe, R., P.Quinn, J. Diedrick, S. & Robert A.R. (1964). *Organizational stress: studies in role conflict and ambiguity*. New York: John Wiley & Sons Inc.
- Katz, D. & Kahn,R. (1977), *Örgütlerin toplumsal psikolojisi*. (Çev.: Halil Can ve Yavuz Bayar). Ankara: TODAİE Yayınları, No:167.
- Kazmier, L.J. (1979). *Örgütlenme yönetme ilkeleri*. (Çev.: Cemil Cem), Ankara: Todaie Yayını.
- Kılınç, T. (1988). *Örgütlerde rol çatışması ve belirsizliğiyle başa çıkma yöntemleri*, *İ.Ü. İşletme Fakültesi Dergisi*, 17(2).
- Maday, K. M. (2000). *Goalorientation and level of satisfaction in runners*. Unpublished MSc. Thesis, MA: Springfield College.

- Riemer, H. A. & Chelladurai, P. (2001). *Satisfaction and Commitment of canadian university athletes: the effect of gender and tenure*. *Avante* 7, 27-50.
- Rizzo, J.R., Robert J.H. & Lirtzman, S.I. (1970). *Role conflict and ambiguity in complex organizations*, *Administrative Science Quarterly*, 15, 150-163.
- Sager, J.K., Futrell, C.M., & Varadarajan, R. (1989). Exploring salesperson turnover: A causal model. *Journal of Business Research*, 18(4), 303-326.
- Savcı-Gökgöz, G. (1995). *Örgütsel çatışma ve rol çatışmasına ilişkin cumhuriyet üniversitesi tıp fakültesi araştırma ve uygulama hastanesinde bir uygulama* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Yalçın, M. (1995). *Rol çatışması-rol belirsizliği ve stres arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik bir araştırma* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Walker, O.C., Gilbert, A. Churchill, J.R. & Ford, N.M. (1975). Organizational determinants of the industrial salesmen's role conflict and ambiguity, *Journal of Marketing*, 39(January), 32-9.

Extended Abstract

Role complexity has recently become a topic that is constantly being used in international arenas, research conducted in different areas. The reason for this is that the role complexity has to do with the individual performance of the athlete and that these individual performances have influenced the overall performance of the team with a high percentage. Sports is a type of education and learning process and through socialization, the individual learns and conforms to the group norms, thereby ensuring team alignment. They have an effective socialization process in the team; it is important for them to be able to fulfill their duties and to adapt themselves easily, be productive in their work, be fulfilling, be in a healthy career and be happy. At the same time, this process can also influence the role development of the athletes and therefore their role complexities.

The aim of this research is to investigate the perception of the role ambiguity, considering different varieties, which young volleyball players experience while they are in a position for attack and defense, and to test how it has an effect on these players according to demographical features. The research was carried out in Galatasaray, Fenerbahçe and İstanbul Büyükşehir Belediyesi Spor with 56 male and 69 female athletes selected randomly. In the study, the "role complexity scale" developed by Beauchamp et al. (2002) was adapted to Turkish. The data were analyzed by the Mann-Whitney-U and Kruskal Wallis-H tests in the SPSS 19.0 statistical program. When the role ambiguities were compared in terms of gender defensiveness, it was

found that women's "uncertainties related to the scope of role responsibilities" factor was significantly higher than men, while the other factors did not.

In order to measure the role complexity perceptions of the athletes in the study, a "Role Complexity " scale consisting of 40 questions and 4 sub-dimensions including 20 offense and 20 defense fields developed by Beauchamp, Bray, Eys and Carron (2002) was used. The scale was translated into Turkish by field experts and language editors. Scale is a likert type scale with 9 points. It has a score of 45 points for each factor of 5 questions and 5 for minimum and 5 points for each factor, from completely agreeing (9 points), never participating (1 point). The general role uncertainty is between 20 and 180 points for offense and defense separately. Cronbach's Alpha scores of the reliability analysis of the scale were found to be highly reliable as 0.804 in offense and 0.765 in offense.

The population of this research comprised the volleyball teams, which included 15-18 age-groups, located in Istanbul Serie A league whereas the research sample comprised a total number of 125 players consisting of 56 male and 69 female players, who were chosen with random methods from among Galatasaray, Fenerbahce, Istanbul Municipality teams. Role Ambiguity Scale, which was developed by Beauchamp and his friends in 2002 and consisted of 40 questions and 4 subdimensions, was used to measure the role ambiguity of the participants in the research. The datas obtained from the research were analyzed with the help of SPSS Statistics 19.0" programme. Frequency-Percentage Counter and descriptive statisticals of scale were used to determine demographical characteristics of the participants. Because of the abnormal distribution of the data set, Mann -Whitney U test was used for pair wised comparisons, Kruskal Wallis- H test was used for multiple group's comparisons and the Mann Whitney U test was also used for multiple groups in pairs, in which the statistical significance was detected. The results were interpreted according to 0.05 level of significance.

In this research, it is clear that when the role ambiguities of voleyball players, being in a position of attack, considering their gender were compared, the results of female's "ambiguities related to the extent of role responsibilities" factor were significantly higher than that of male's ($p < 0,05$), and there was not any significant difference among groups in other factors ($p > 0,05$).

As a result of this research, it is concluded that men experienced more role ambiguities than that of females did regarding to "Ambiguities related to extent of role responsibilities", age had not an effect on role ambiguity, ace players experienced more role ambiguities than that of substitute players did considering many factors and

players who played in the position of setter's diagonal experienced more role ambiguity than that of other players did, who played in different positions.

It is suggested that the research should be carried out on sportsmen in different branches as well as on sportsmen of different age groups.